

EVROPSKA UNIJA, PERSPEKTIVE, POLJOPRIVREDNA POLITIKA

Izvorni naučni rad

Prof.dr Mirsad Nuković, email: naukakom@yahoo.com

Internacionlni univerzitet Travnik

Sažetak: Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) predstavlja niz politika usmerenih na podizanje prihoda poljoprivrednih imanja u EU. Na ZPP otpada gotovo polovina budžeta Evropske unije, ali poljoprivrednici i dalje napuštaju tu delatnost. Korenska transformacija evropske poljoprivrede u velikoj meri objašnjava zašto je taj proces tako težak i spor. U poljoprivrednom svetu u prošlosti, bilo je potrebno puno više radnika, nego što je to danas slučaj u svetu mehanizacije i visokotehnoloških proizvodnih metoda. Perspektiva i jačanje Evropske unije u mnogome zavisi u budućnosti od saradnje sa okolnim zajednicama kao što su BRIKS, Nato, i drugi lobisti u okruženju.

Ključne reči: Evropska unija, poljoprivredna politika, budućnost integrisanja, perspective.

EUROPEAN UNION, PERSPECTIVES, AGRICULTURAL POLICY

Abstract: The Common Agricultural Policy (CAP) is a series of policies aimed at raising farm incomes in the EU. The CAP accounts for almost half of the European Union's budget, but farmers are still leaving the business. The radical transformation of European agriculture largely explains why this process is so difficult and slow. In the agricultural world in the past, much more workers were needed than is the case today in the world of mechanization and high-tech production methods. The perspective and strengthening of the European Union largely depends in the future on cooperation with surrounding communities such as the BRICS, NATO, and other lobbyists in the region.

Keywords: European Union, agricultural policy, future of integration, perspectives

UVOD

Korijen riječi *europa* potiče od asirskog pojma *erp*, što označava *tamu*, odnosno *tamo gdje sunce zalazi*, dakle *Zapad*.

Po istom etimološkom korijenu, riječ *asis* označava *sjaj*, *svjetlost*, odnosno *tamo gdje se Sunce rađa*, *orjent*, ili *Azija*. *Europa* je nekada bilo i ime za današnju Grčku. Pod istovjetnim imenom postoji i mali otok u Indijskom okeanu, a tako se zove i četvrti po veličini prirodni satelit Jupitera. Po onome što je ugrađeno u pravne temelje Evropske unije (EU), riječ je o familiji demokratskih zemalja evropskog kontinenta koja zajedničkim radom, solidarnošću i međosobnim poštovanjem unaprjeđuje svakodnevni život svojih građana, a na globalnom planu pomaže da cijeli svijet bude stabilan, human i pravedan.

Za pola stoljeća postojanja, EU je svojim članicama obezbijedila mir i blagostanje, jedinstvenu evropsku valutu *euro* i jedinstveno tržište bez granica.

Iz Evropske ekonomske zajednice (EEZ) u današnju Evropsku uniju (EU), formalna ugovorno pravna transformacija je izvršena 1. novembra 1993. godine stupanjem na snagu Mاستrihtskog (Maastricht) ugovora o Evropskoj uniji.

1. Ekonomija – pokretač ujedinjenja

Solidarnost, razumijevanje i trajni mir bili su osnovni politički motivi za formiranje Zajednice za uglj i čelik, kasnije Evropske zajednice, Evropske zajednice i danas Unije, ali se od početka znalo da ovakav projekat ne bi bio funkcionalan bez konkretnog ekonomskog učinka koji političkom projektu daje energiju.

Uklanjanje barijera na granicama između Njemačke, Francuske, Belgije, Holandije i Luksemburga, praćeno zajedničkim upravljanjem energetske tržištem, pokazalo se već u startu vrlo uspješnim. Priželjkivana miroljubivost, makar bila iz interesa – počela se dokazivati na djelu. Kako se i očekivalo, Zajednica za uglj i čelik je postala prvi korak u procesu političkog i ekonomskog ujedinjenja. Nakon neuspješnog pokušaja 1954. kada Narodna skupština Francuske nije ratificirala ugovor o osnivanju Evropske odbrambene zajednice, šest država osnivača Zajednice za uglj i čelik ponovo su nastavile putem ekonomskih integracija. Godine 1958. osnovale su Evropsku ekonomsku zajednicu (EEZ), čime je koncept zajedničkog tržišta proširen na svu robnu trgovinu i otvoren put ka potpuno integriranoj ekonomiji zasnovanoj na slobodnoj međuzavisnosti država članica.

Francuska je bila predvodnik i u uvođenju jedinstvenih vanjskih tarifa na jedinstvenom evropskom tržištu, čime su EEZ omogućeni ravnopravni trgovinski pregovori sa Sjedinjenim Američkim Državama. Već tada je ideja bila jasna – efikasnim instrumentima zajedničke trgovinske politike omogućiti Zajednici efikasno vođenje međunarodne ekonomske politike u cilju zauzimanja svoje pozicije na globalnom svjetskom tržištu. Bio je to prvi korak ka ostvarivanju još jednog velikog cilja (i motiva) ujedinjenja: ponovnoj uspostavi evropskog uticaja na svjetskoj ekonomskoj i političkoj sceni, što je tokom dva svjetska rata bilo uništeno.

Naziv *Evropska unija* umjesto *Evropska zajednica* zvanično je uveden u upotrebu 1. novembra 1993. godine stupanjem na snagu Ugovora iz Mاستrihta/Maastricht. Glavno sjedište EU je u glavnom gradu Belgije, Briselu/Bruxelles, a radna tijela i organi, osim Brisela, razmješteni su i u Luksemburgu/Luxembourg i francuskom gradu Strazburu/Strasbourg. Brojne specijalizirane ustanove EU, finansijske institucije, naučni instituti i evropski univerziteti solidarno su raspoređeni po gotovo svim državama članicama Unije. Administraciju EU krajem 2007. godine činilo je oko 30.000 uposlenika, od kojih 20.000 opslužuje Evropsku komisiju, među kojima je i najveća prevodilačka služba na svijetu sa oko 4200 lingvističkih stručnjaka, za koje se iz zajedničkog budžeta EU godišnje izdvaja oko milijardu eur

Ideja o ujedinjenoj Evropi seže daleko u prošlost ali tek 1950. godine XX veka nastaju prvi koraci ka EU. Velika razaranja u ratovima nametnula su razmišljanje o tome kako prevazići antagonizme među evropskim državama.

Pariz. 9.maj 1950. (Robert Šuman predstavlja plan o formiranju nadnacionalne za uglj i čelik).

Trebalo je naći zajednički imenitelj oko kojeg bi mogle da se ujedine sve, ili većina država Evrope, među kojima i, u Drugom svetskom ratu pobeđene, Nemačka i Italija. Pored ovih „unutrašnjih“ razloga, snažan podsticaj ujedinjenju stigao je izvan Evrope, od strane Sjedinjenih Američkih Država. Uvidevši da razrušena Evropa ne može biti dostojan ekonomski partner, niti saveznik u borbi protiv nadolazećeg komunizma iz SSSR, SAD su odlučile da finansijski pomognu posleratnu konsolidaciju Evrope. Maršalov plan finansijske pomoći Evropi (1947), nazvan po tadašnjem američkom državnom sekretaru, kao jedan od uslova za dodeljivanje sredstava podrazumevao je udruživanje evropskih država i njihovu međusobnu koordinaciju.

Izvod iz Šumanove deklaracije: „...Evropa neće biti stvorena odjednom, niti prema jedinstvenom planu. Biće izgrađena putem konkretnih dostignuća koja najpre stvaraju faktičku solidarnost... Sjedinjavanje proizvodnje uglja i čelika trebalo bi odmah da stvori zajedničke osnove za ekonomski razvoj što je prvi korak ka evropskoj federaciji i da promeni sudbinu onih regiona koji su dugo bili posvećeni proizvodnji municije za ratovanje, čije su žrtve najčešće bili.“

Kao **početak nadnacionalnog organizovanja u Evropi** smatra se 9. maj 1950. godine. Tog dana je Robert Šuman, francuski ministar spoljnih poslova, na osnovu ideje Žana Monea, na konferenciji za štampu predstavio predlog, upućen pre svega nemačkoj vladi, za stvaranje nadnacionalne organizacije koja bi se starala o proizvodnji uglja i čelika. Osnovna ideja Šumanove deklaracije, kako se naziva dokument u kojem je sadržan ovaj predlog, je objedinjavanje uprave nad resursima koji su u prvoj polovini XX veka bili glavni adut zaraćenih strana u dva svetska rata. Šumanova deklaracija je u trenutku objavljivanja mnoge iznenadila, budući da je od rata sa Nemačkom prošlo tek pet godina.

Konvencija o budućnosti Evrope

Kraj osamdesetih i početak devedesetih godina označio je kraj Hladnog rata. Mnoge bivše komunističke države Evrope opredelile su se za demokratske vrednosti i buduće članstvo u Evropskoj uniji.

To je nametnulo potrebu reformi ne samo u tim državama, već i u ustrojstvu same Unije. Institucije koje su do tada relativno dobro funkcionisale za šest, devet pa i dvanaest država (od 1995. petnaest država članica), trebalo je prilagoditi za prijem novih deset, a možda i više članica.

Rešenje problema trebalo je da donese **Sporazum iz Amsterdama** 1997. godine, koji je, ipak, ostavio dosta otvorenih pitanja („ostaci iz Amsterdama”). Njihovo rešavanje je odloženo do neke od narednih međuvladinih konferencija, pa je tako 2001. godine potpisan Ugovor iz Nice. Potpisivanjem ovog Ugovora, međutim, države članice nisu stavile tačku na rasprave o budućem funkcionisanju EU. Naprotiv, u deklaraciji koja je pripojena Ugovoru iz Nice države su pozvane na „produbljeniju i širu debatu... o budućnosti” Evropske unije. Decembra 2001. godine na samitu u Laekenu doneta je odluka o sazivanju Evropske konvencije o budućnosti Evrope.

Susret ministara zemalja EU, Nica, 2008.

2. Izmena osnivačkih ugovora

Međuvladina konferencija je sastanak šefova država ili vlada država članica, čija je osnovna svrha izmena osnivačkih ugovora EZ/EU. Kada šefovi država tj. vlada država članica potpišu novi ugovor, on ne može da stupi na snagu dok ga ne ratifikuju sve države članice. Ratifikaciju ugovora u nekim državama vrši samo nacionalni parlament, dok je u nekim državama neophodno održavanje referenduma.

Ovo je vreme kada se ponovo javljaju ideje o monetarnoj uniji. Tadašnji Predsednik komisije, Delor, osmislio je plan ostvarivanja Ekonomske i monetarne unije u tri faze, što je prethodno trebalo razmotriti na međuvladinoj konferenciji. Neke od država članica zagovarale su ideju političke saradnje, smatrajući da bez nje nije moguća monetarna unija, pa su paralelno tekli pregovori i o političkoj uniji. Kao rezultat pregovora proizašao je Ugovor o Evropskoj uniji poznat kao **Ugovor iz Mاستrihta**, po mestu u kojem je potpisan 1992. godine.

Ugovorom iz Mاستrihta osnovana je Evropska unija sačinjena od takozvana tri stuba: prvi – tri Evropske zajednice (nacionalni), drugi – saradnja u oblasti zajedničke spoljne i bezbednosne politike (ZSBP) i treći – saradnja u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova (SPUP, kasnije nazvan Pravosudna i policijska saradnja u krivičnim stvarima).

Širenje Evropske unije:

- 1973. (1. januar) – Velika Britanija, Danska i Irska;
- 1981. (1. januar) – Grčka;
- 1986. (1. januar) – Španija i Portugalija;
- 1995. (1. januar) – Austrija, Finska i Švedska;

- 2004. (1. maj) – Češka, Slovačka, Estonija, Letonija, Litvanija, Poljska, Slovenija, Mađarska, Kipar i Malta;
- 2007. (1. januar) – Bugarska i Rumunija;
- 2013. (1. jul) - Hrvatska.

3. Zajednička poljoprivredna politika

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) predstavlja niz politika usmerenih na podizanje prihoda poljoprivrednih imanja u EU. To je složena tema. Na ZPP otpada gotovo polovina budžeta Evropske unije, ali poljoprivrednici i dalje napuštaju tu delatnost. Predmet je brojnih razmirica između članica EU i između EU i trećih zemalja i izuzetno je složeno izvršiti njenu reformu. Imajući u vidu sve ove probleme i njenu dominantnu ulogu u budžetu, dobro razumevanje ZPP je veoma važno za izučavanje evropskih integracija.

ZPP je započeta 1962. godine, kao jasna politika održavanja poljoprivrednih cena visokim i stabilnim. Takva jednostavna politika je proizvela neželjene posledice koje su stvorile ogromne probleme i pokrenule reformne procese koji traju još od početka osamdesetih. Potreba za ovim reformama i njihov opšti pravac bio je očigledan od početka, ali s obzirom na to da je poljoprivreda izuzetno politički osetljiva oblast u mnogim zemljama članicama, reforme su se odvijale vrlo sporo i postepeno. Ono što se vidi danas, nije dobro osmišljena politika usmerena na postizanje efektivnih ciljeva, već trenutna slika procesa prilagođavanja, koji traje.

Korenska transformacija evropske poljoprivrede u velikoj meri objašnjava zašto je taj proces tako težak i spor. U poljoprivrednom svetu u prošlosti, bilo je potrebno puno više radnika, nego što je to danas slučaj u svetu mehanizacije i visokotehnoloških proizvodnih metoda.

Tehnološki napredak, u kombinaciji sa činjenicom da Evropljani zapravo ne troše veće količine hrane od one koju su trošili i ranije- imao je za posledicu višedecenijski stabilan pad broja zaposlenih u poljoprivrednom sektoru. Dakle, ZPP je bio program, namenjen blžavanju najgorih posledica neizbežnog smanjivanja broja zaposlenih. Sa promenom sektora poljoprivrede manja se i ZPP.

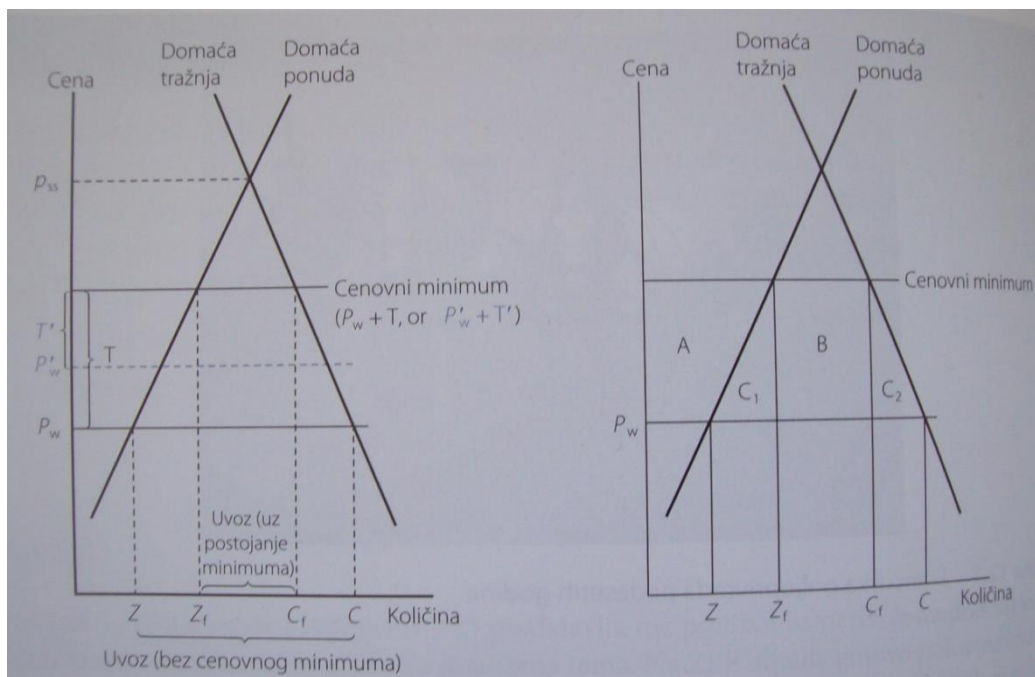
ZPP predstavlja prelaz sa jedne jednostavne ekonomske logike na drugu. Neophodno je razumeti ekonomsku logiku ZPP pre nego što se pređe na razmatranje neželjenih problema koji lidere EU teraju da reformišu ZPP u smeru neke novije jednostavnije logike.

3.1. Cenovne podrške

Jednostavna ekonomska logika rane ZPP bila je uspostavljanje cenovnog minimuma. To je bilo pojačano carinama i direktnim kupovinama. EU je uspostavila cenovni minimum za mnoge osnovne poljoprivredne proizvode, uključujući žitarice, mlečne proizvode, govedinu, teletinu i šećer. Tokom važenja ZPP. Ove cene su većinom bile za 50 do 100% više od svetskih cena, a taj procenat je bio čak i veći u slučaju mlečnih proizvoda i šećera.

To je funkcionisalo jer su nadležni za ZPP garantovali neograničenu kupovinu po utvrđenoj min. ceni, ali su takve kupovine bile poslednja opcija. U ranijem periodu postojanja ZPP, EU je bila neto uvoznik većine poljoprivrednih proizvoda, tako da je mogla da obezbedi uparivanje ponude i tražnje po visokim cenama upravljajući količinom hrane inostranog porekla koja može da uđe na tržište EU. Upravljalo se pomoću uvoznih carina.

Ekonomija carina primenjena je uglavnom da bi se cena hrane u EU podigla iznad cenovnog minimuma.

3.2. Ekonomija „varijabilnih poreza“ ZPP

Namena ovih carina ZPP- „varijabilni porezi“ u žargonu EU, s obzirom na to da se menjaju na dnevnoj osnovi u skladu sa uslovima na svetskom tržištu – bila je da obezbedi da uvoz nikada ne pogura cene EU ispod cenovnog minimuma.

Na grafikonu (levo), analiziran je uticaj cenovnog minimuma u slučajevima kada je on definisan iznad svetske cene (P_w), ali ispod nivoa na kome EU ne bi uvozila hranu (u nekim privredama gde je poljoprivreda osnovna delatnost ovaj nivo se naziva „tačka samodovoljnosti“, tako da se označava se p_{ss} na grafikonu). Domaća cena završava kao svetska cena uvećana za carine. Niko u EU ne bi platio više od $P_w + T$, a nemogućnost domaćih proizvođača da proizvedu dovoljno hrane da bi zadovoljili tražnju na nivou $P_w + T$, znači da poljoprivrednici u EU nikada ne bi morali da prihvate cenu nižu od $P_w + T$. Dakle cena EU postaje $P_w + T$. Celokupna domaća proizvodnja po toj ceni (jednaka Z_f) prodana je po cenovnom minimumu. Domaća potrošnja iznosi C_f i razlika između potrošnje i proizvodnje jednaka je nivou uvoza.. Oznaka „f“ ukazuje na - minimum.

Cenovni minimum koji je iznad svetske cene – ekonomski uticaj:

- Veće cene podstiču poljoprivrednike EU da proizvode više (Z_f umesto Z);
- Veće cene utiču na smanjenje potrošnje hrane (C_f umesto C);
- Smanjenje potrošnje EU i povećanje proizvodnje pomera EU ka stanju samodovoljnosti u proizvodnji hrane.
- Obzirom da je cenovni minimum nametnut varijabilnim carinama, EU ostvaruje prihod od carina jednak području B na desnom grafikonu.

Nove perspective ZPP

Rešenje problema (porast svesti o tome da damping cene hrane na svetskom tržištu štete izgledima zemalja u ravoju) je sada očigledno, i to od trenutka kada se problem ponude prvi put pojavio sedemdesetih godina. Srž problema je u preobimnoj proizvodnji i prevelikom angažovanju u poljoprivredi, što je zapravo bilo prouzrokovano cenovnim minimumom EU koji je postavljen iznad svetske cene. Uklanjanje CM-a bi otklonilo i problem. To je međutim politički bilo nemoguće.

Ijako nema mnogo poljoprivrednika u EU- manje od 5% populacije još 70-tih godina, njihova politička moć je bila i još uvek je ogromna. Veliki poljoprivrednici koji su komercijalizovali svoju delatnost navikli su na dodatne milione koje su im donosile visoke cene. Dakle, brojke su sledeće: budžerski paket EU za period 2007-2013, oko kojeg su se lideri EU složili na decembarskom samitu 2005 godine predviđa 300 milijardi eura za plaćanja poljoprivrednicima i održavanje visokih cena poljoprivrednih proizvoda. U sektoru poljoprivrede radi svega 12,6 miliona ljudi. Dakle po ravnomernoj raspodeli, svakom po 26 hiljada eura, za šta se vredelo boriti. Međutim, novac nije išao ravnomerno, već su vlasnici većih gazdinstava dobijali veće sume. (na primer 2006, 70% novca je otišlo na 10% vlasnika sa većinskim posedom). Zato velike zemljoposjednike ZPP je zlatni rudnik.

3.3. ZPP danas

ZPP danas ima dva stuba, prvi se odnosi na direktne isplate i troškove zadržavanja cenovne podrške, a drugi je nazvan „razvoj seoskih područja“.

U skali sa reformama ZPP iz 2003.g., reformski proces koji se primenjivao po fazama, nastavlja da se primenjuje jednostavna ekonomska logika ZPP. Centralni deo sistema je program pojedinačnih isplata ili SPS, (single payment scheme), što je skraćenica koja je poznata u literaturi vezanoj za tematiku EU.

Visina pojedinačne isplate zasniva se na isplatama u skladu sa istorijskim vrednostima u starim članicama EU (EU 15). Postoje dva metoda za utvrđivanje isplata prema istorijskim vrednostima ili je reč o prosečnim iznosima određenog poljoprivrednog imanja koji se odnosi na period od 2000 do 2002, (istorijski model), ili je reč o metodi zasnovanom na broju hektara koji je obrađivan tokom prve godine utvrđenog rasporeda i prosečne isplate za region (regionalni model). Zemlje članice biraju koji će metod primenjivati. Obzirom, da su nove zemlje članice, tj. Zemlje centralne i istočne Evrope, obuhvaćene ZPP tek nakon njihovog pristupanja 2004. g., one dele novac po hektarima, pri čemu su iznosi ograničeni maksimalnim vrednostima utvrđenim na nacionalnom nivou koji su obuhvaćeni njihovim ugovorima o pristupanju.

4. REGIONALNA POLITIKA EU

Briga za regione koji se nalaze u nepovoljnom položaju uvek je bila jedan od vodećih ciljeva Evropske unije. U prvih tridesetak godina postojanja EU, zadatak da se pomaže regionima koji su u teškoj poziciji bio je potpuno prepušten nadležnosti nacionalnih vlada. Sve evropske nacije i one u EU i one izvan nje, trošile su ogromne iznose na infrastrukturu u ruralnim područjima tokom pedesetih, šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog veka. Uveli su struju i telefonske linije u svaki grad, selo i poljoprivredno imanje. Gradili su puteve, železničke linije i univerzitete u provincijama, sve u pokušaju da razviju svoje regione koji su bili u nepovoljnom položaju. U mnogim slučajevima, moderno bankarstvo je prošireno na seosku zajednicu pomoću državnih službi za PTT saobraćaj.

EEZ , kako se nazivala, sprovodila je određene programe za seoska područja, ali je naspram stvarnog siromaštva u određenim regionima članica – poput regiona Mecođorno u Italiji, nivo sredstava koje je EU obezbeđivala bio neznatan. Na strukturalnu potrošnju je 1970. Godine otišlo svega 3% budžeta i taj iznos se 1980e g. podigao na samo 11%. U onoj meri u kojoj EEZ nije bila uključena u pomoć seoskim zajednicama uopšte, ona je to ipak činila na veštački način, podižući cene poljoprivrednih dobara putem Zajedničke poljoprivredne politike (CAP).

Glavni deo sredstava EU namenjen regionima u najnepovoljnijem položaju morao je da sačeka promene u politici Zajednice. Kada se 1973.g. pridružila prva „siromašna“ članica, Irska, uspostavljen je novi fond – Evropski fond za regionalni razvoj (ERDF)- da bi se novac preusmerio na najsiromašnije regione, ali je njegov budžet bio neznatan. Situacija se promenila osamdesetih godina kada je EU primila tri nove članice, Grčku, Španiju i Portugaliju. Te zemlje su bile znatno siromašnije od starih članica i što je važno njihovi poljoprivrednici nisu proizvodili dobra koja su kroz CAP dobijala najznačajniju podršku (uglavnom pšenica, šećer, mlečni proizvodi i govedina). Da bi ove zemlje mogle da imaju finansijske koristi iz budžeta EU, prioriteti u potrošnji EU bi morali da se menjaju.

Vreme je pokazalo, glasačka moć Španije i Portugalije, udružena sa glasovima Irske i Grčke bila je dovoljna da izazove suštinski važno preuređenje prioriteta u potrošnji EU. Tokom razgovora o pridruživanju zemalja sa Iberijskog poluostrva, EU je obećala da će značajno povećati potrošnju u siromašne regione. Zvanična argumentacija za to povećanje bila je tvrdnja da ekonomske integracije u skladu sa Jedinstvenim evropskim aktom iz 1986.g. daju prednost evropskom industrijskom centru. Kako je na web sajtu Evropske komisije: politika je bila „smišljena da smanji opterećenje jedinstvenog tržišta za južne zemlje i druge regione u nepovoljnom položaju“. Bilo da je to prouzrokovano obnovljenom zabrinutošću za regione koji su u nepovoljnom položaju, jednostavnom politikom moći ili njihovom kombinacijom, činjenica je da je potrošnja EU na siromašne regione doživela ubrzan rast od sredine do kraja osamdesetih godina.

Kada je pokrenuto pitanje monetarne unije u razgovorima koji su vođeni do ugovora iz Mastrihta, „siromašna četvorka“ je uspeła da izdejstvuje značajan porast regionalne potrošnje stvaranjem novog fonda (Kohezionog fonda), koji su mogle da troše samo Grčka, Irska, Španija i Portugalija. Ponovo je argumentacija glasila da će tešnje ekonomske integracije u najvećoj meri koristiti evropskom industrijskom centru, tako da je regione na periferiji trebalo obešteti velikim povećanjem sredstava EU namenjenih siromašnim regionima, što je u žargonu EU poznato kao „strukturalna potrošnja“. Praktičan ishod je bio takav da je strukturalna potrošnja dobila dvostruko veći udeo u budžetu EU za period od 1986-1993.g.

Regionalna potrošnja

Udeo u budžetu EU koji odlazi na siromašne regione raste zajedno sa udelom u glasovima siromašnih zemalja u Savetu ministara. Sve do proširenja, kada su se priključile Austrija, Finska i Švedska, korelacija je bila izuzetno dobra. Od 1994. Međutim veza između siromašnih zemalja i strukturalne potrošnje je donekle popustila. Veliki delovi Finske i Švedske navedeni su kao regioni sa pravom korišćenja, a čak su i određeni regioni Austrije zajedno sa svim regionima Istočne Nemačke okarakterisani kao siromašni. Moć siromašnih nacija je evidentna, nakon što se 2004.e, priključilo 10 novih članica, a 2007.g. još dve. Budžetski plan za period 2007-2013. Predviđa da će udeo potrošnje za siromašne regione rasti, ali ni približno kao udeo u glasovima siromašnih regiona. To se delimično objašnjava time što su mnoge nove članice i siromašne i

naslonjene na poljoprivrednu delatnost, tako da one i neće biti u velikoj meri zainteresovane za smanjivanje sredstava za ZPP, kao što su Španija, Grčka i Portugalija (koje nemaju mnogo koristi od ZPP).

Instrumenti, ciljevi, principi

Evropska unija troši oko trećine svog budžeta na regione koji su manje razvijeni. Kako se novac raspodeljuje? Politika igra važnu ulogu u raspodeli, ali EU nema jasne smernice, ciljeve i principe koji bi mogli da pomognu u tome da se potrošnja usmeri tamo gde će doneti najveće rezultate. (detaljno na sajtu).¹⁴¹

Regionalna politika EU za period 2007-2013. ima tri glavna cilja: konvergenciju, regionalnu konkurentnost i zapošljavanje i teritorijalnu saradnju. Glavne promene u odnosu na prethodni sedmogodišnji period jeste da je novac u većoj meri usmeren u najsiriromašnije regione i da bi potrošnja trebalo da bude vezana za lisabonske ciljeve da se EU učini najkonkurentnijom privredom u svetu.

	% budžeta namenjenog za koheziju	% populacije EU 27
Konveregencija	82	Standardni regioni u okviru konvergencije (34) Regioni u završnoj fazi konvergencije (3) Zemlje u okviru Kohezionog fonda (34)
Regionalna konkurentnost i zapošljavanje	16	Svi regioni koji nisu obuhvaćeni konvergencijom (66)
Teritorijalna saradnja	2	100

Izvor: „Koheziona politika EU 1988-2008: Investiranje u budućnost Evrope“, jun 2008.

Konvergenција

Veći deo novca (283 milijarde € ili oko 80% ukupne potrošnje na koheziju) troši se na realizaciju prvog cilja, koji se naziva „konvergencija“ s obzirom na to da je usmeren na smanjivanje rizika u dohodima širom regiona EU. Postoje tri načina na koje region može da se kvalifikuje za novac. Osnovni način je da region ima oznaku NUTS2 sa BDP per capita ispod 75% proseka BDP EU 25 (što je uslov koji je ostao na snazi čak i nakon proširenja 2007.g.). Postoje 84 takva regiona, sa ukupnim brojem stanovništva od 154 miliona (31% populacije EU27). Drugi način je da se bude u tzv. Završnoj fazi, a to su oni regioni koji su dobijali tu vrstu novca pre istočnog proširenja i više ne mogu da se kvalifikuju ispod novouspostavljene granice od 75%, s obzirom na to da su novopridošlice koje su znatno siromašnije od EU 15 snizile taj prag. To pokriva svega 16 miliona ljudi (oko 3% populacije EU27), ali obuhvata i

¹⁴¹ Ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm.

određene siromašne regione u okviru bogatih nacija, poput Njemačke, Austrije, velike Britanije i Italije.

LITERATURA

- [1] Richard Baldwin, Harles Wyplosz, Ekonomija evropskih integracija, treće izdanje.
- [2] Izazovi evropskih integracija, br.17, 2011, Casopis za pravp I ekonomiju evropskih integracija.
- [3] Ugovor iz Lisabona, zbornik radova, Službeni glasnik.
- [4] www.logosfera.net/sta-je-evropska-unija/
- [5] www.dw.com/sr/

